

NOTA

Wet tot aanpassing van de procedure voor de strafuitvoeringsrechter voor de vrijheidsstraffen van drie jaar of minder

Datum: 18 juni 2019
Departement: Studiedienst
Auteur: Nico Moons

Inleiding

De wet tot aanpassing van de procedure voor de strafuitvoeringsrechter voor de vrijheidsstraffen van drie jaar of minder is op 14 juni 2019 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. De nieuwe wet wijzigt de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten.

Doelstelling van de wetgever

De wet van 17 mei 2006 is voor wat betreft de bepalingen over de beperkte detentie, het elektronisch toezicht en de voorwaardelijke invrijheidstelling ten aanzien van veroordeelden met straffen tot 3 jaar nooit in werking getreden. De inwerkingtreding is herhaaldelijk uitgesteld bij wet, de laatste keer tot uiterlijk 1 oktober 2019 door artikel 137 van de wet van 6 juli 2017. Ter verhoging van de geloofwaardigheid van de strafuitvoering wil de wetgever verzekeren dat ook kortveroordeelden effectief gestraft worden. Bovendien spreken rechters nu soms straffen uit van 37 maanden en worden verdachten in voorhechtenis genomen om zeker te zijn van een bepaalde opsluitingstijd. De gepubliceerde wet brengt de voornamelijk procedurele wijzigingen aan die de wetgever nodig acht om de wet van 2006 in werking te laten treden.

Concrete gevolgen

Bij inwerkingtreding zal de strafuitvoeringsrechter bevoegd worden voor personen die veroordeeld zijn tot vrijheidsstraffen van drie jaar of minder. Thans neemt de uitvoerende macht (Minister van Justitie) nog de beslissing bij omzendbrief. Wie tot meer dan 18 maanden cel veroordeeld wordt,

zal sowieso naar de gevangenis moeten. Pas na een derde van de straf (en voor recidivisten na twee derde) zal de veroordeelde in aanmerking komen voor voorwaardelijke invrijheidstelling. Zes maanden voor een eventuele vervroegde vrijlating, kan men de strafuitvoeringsrechter verzoeken de rest van de straf uit te zitten onder elektronisch toezicht of in beperkte detentie. Zo zullen dezelfde tijdsvoorwaarden gelden als voor straffen van meer dan drie jaar.

Wie tot minder dan 18 maanden veroordeeld wordt, zal ook effectief gestraft worden maar kan wel onmiddellijk om een enkelband of beperkte detentie vragen. De strafuitvoeringsrechter kan daarvoor rekening houden met de persoonlijkheid van de veroordeelde, zijn kansen op re-integratie, vluchtgevaar en zijn gedrag ten aanzien van het slachtoffer.

Met de huidige wijzigingen wordt echter afgestapt van het initiële principe uit de wet van 2006 dat iedere beslissing van de strafuitvoeringsrechter moet worden voorafgegaan door een tegensprekelijk debat op zitting. Voortaan zal de schriftelijke procedure de regel zijn. Het Openbaar Ministerie is niet langer verplicht om een advies te geven en het advies van de gevangenisdirecteur wordt geacht rekening te houden met de informatie bezorgd door de andere diensten binnen de gevangenis zoals de psychosociale dienst en het bewakingspersoneel.

Standpunt van de OVB

De OVB publiceerde eerder al haar standpunt over het toenmalige wetsvoorstel (zie <http://www.ordeexpress.be/artikel/185/2637/aanpassing-procedure-voor-strafuitvoeringsrechter-voor-vrijheidsstraffen-tot-dr>) en presenteerde haar opmerkingen op een hoorzitting van de commissie justitie op 20 maart 2019.

De OVB juicht toe dat er eindelijk een wet is om in werking te stellen wat de wetgever reeds dertien jaar eerder heeft beslist. Het is ook een positieve zaak voor de legaliteit dat de strafuitvoeringsrechter bevoegd wordt voor de kortveroordeelden.

In tegenstelling tot de wet van 2006, wordt er met de huidige wet gekozen voor een in de regel (snellere) schriftelijke procedure. De OVB onderschrijft de wet in die zin dat het aan de strafuitvoeringsrechter mag toekomen om te oordelen of het horen van een persoon noodzakelijk is. Ze meent echter wel dat de betrokkene zelf moet kunnen vragen gehoord te worden. Het oorspronkelijke wetsvoorstel maakte dat pas mogelijk nadat de strafuitvoeringsrechtbank driemaal geweigerd had een strafuitvoeringsmodaliteit toe te kennen. De OVB is blij vast te stellen dat de wetgever haar opmerkingen ter harte heeft genomen en het wetsvoorstel op dit punt heeft aangepast. Bij weigering heeft de kortveroordeelde het recht om bij het volgende verzoek tot toekenning van eenzelfde strafuitvoeringsmodaliteit te vragen om te worden gehoord. Bij driemaal weigeren van dezelfde strafuitvoeringsregel zal de veroordeelde, in overeenstemming met de procedure voor straffen boven de drie jaar, kunnen vragen om bij het volgende verzoek in openbare terechtzitting te verschijnen.

De OVB uit echter ook haar bezorgdheid over de vraag of de wet wel realistisch is. Ze denkt daarbij ten eerste aan de toename van gedetineerden in de nu al vaak overbevolkte gevangenissen. In 2017

nog besliste de Minister van Justitie net daarom dat straffen onder de 6 maanden helemaal niet hoefden te worden uitgevoerd en straffen tussen de 6 maanden en de 3 jaar slechts voor maximaal één derde, met enkelband. Nu luidt het dat de toename zou worden gecompenseerd door een afname aan recidivisten en personen in voorlopige hechtenis.

Voorts neemt de OVB aan dat de strafuitvoeringsrechtbanken hun extra taken zorgvuldig zullen uitoefenen en veroordeelden regelmatig zullen uitnodigen tot verhoor, wat de beoogde tijds winst eveneens zou kunnen beperken.

Ten slotte wijst de OVB op de noodzaak van een aangepaste personeelsbezetting op verschillende niveaus en een bijbehorende financiering. De FOD Justitie schat de budgettaire impact voor extra personeel op 4,5 miljoen euro per jaar, een onderschatting volgens de voorzitter van het College van Hoven en Rechtbanken. Het is in ieder geval een essentieel punt. Het gebrek aan capaciteit en budget is immers de voornaamste reden waarom de wettelijke regeling uit 2006 niet verder is uitgewerkt.

De nieuwe wet biedt nogmaals beperkt uitstel aan de volledige tenuitvoerlegging van de wet uit 2006. Ze treedt in werking op een door de Koning te bepalen datum en uiterlijk op 1 oktober 2020.

